

GIBERT, Miquel Maria / ORTÍN, Marcel (2005): *Gèneres i formes en la literatura catalana d'entreguerres (1918-1939)*. Lleida: Punctum & Trilcat, 207 p.

Gèneres i formes en la literatura catalana d'entreguerres (1918-1939) són les actes del I Simposi sobre Traducció i Recepció en la Literatura Catalana Contemporània, que se celebrà l'1 de juliol de 2005 organitzat pel TRILCAT (Grup d'estudis de traducció, recepció i literatura catalana), que mancomunava investigadors de la Universitat Pompeu Fabra, de la Universitat Jaume I i de la Universitat Ramon Llull. Tal com ho recorda Enric Gallén a la «Presentació» (p. 7-9) que encapçala el llibre d'actes «s'hi va tractar la problemàtica dels gèneres i les formes literàries des de perspectives complementàries: la història de la traducció, la recepció d'autors estrangers i l'anàlisi textual i comparada de textos traduïts» (p. 7).

El volum, que aplega un total de dotze comunicacions breus, l'enceten dos textos sobre poesia. Manel Ollé, a «La pluja de Du Fu en la poesia de Carner i Manent» (p. 11-25), hi analitza les versions de Marià Manent i Josep Carner d'un mateix poema xinès de Du Fu, poeta de la dinastia Tang; les compara amb les de François Cheng, Guillermo Dañino i Joan Ferraté, i les engloba en una reflexió d'abast més ampli sobre quina n'és la funció estètica en el context cultural del primer terç del segle xx. La comunicació adjunta un «Apèndix textual» on ressegueix vers per vers l'original xinès seguit dels models anglesos i francesos que Manent i Carner van prendre com a referència per a les respectives traduccions. Dídac Pujol, per la seva banda, centra l'estudi sobre «Carme Montoriol, traductora de sonets de Shakespeare» (p. 27-40) a l'entorn de tres eixos principals. En el primer apartat hi valora el contingut dels sonets, amb l'objectiu de reconstruir la mentalitat crítica de Montoriol tot resseguint diversos exemples d'alteracions metafòriques respecte del model original, que, segons l'autora, n'empobreixen el significat i, a voltes, en distorsionen el sentit. En el segon, passa a la descripció formal dels poemes traduïts: n'examina el decasíl·lab, les al·literacions, les rimes i el model de llegua. Clou l'escrit una síntesi molt sumària de la recepció que ha tingut la traductora per part de crítics actuals, bàsicament, de Sam Abram i de Gerard Vergés.

La narrativa, en canvi, hi és més àmpliament representada, i forma un bloc de sis intervencions que enceta Marcel Ortín amb unes notes de lectura entorn de «Les faules de R. L. Stevenson traduïdes per Josep Carner (1927)» (p. 41-52). Ortín hi estudia quatre proses publicades de l'1 al 4 de març de 1927 a *La Veu de Catalunya* («L'estranger distingit», «L'home i el seu amic», «Els dos llumins» i «El ciutadà i el viatger») des de la perspectiva de la novetat que suposen les *Fables* de Stevenson i especula sobre les raons que dugueren Carner a interessar-s'hi: la ductilitat de les formes breus, l'exemplaritat i la recuperació per a la literatura de la fantasia a través de les formes tradicionals. Una part de l'interès de l'estudi d'Ortín rau en l'encert de recuperar uns textos poc coneguts que no destaquen en el conjunt de l'obra carneriana perquè, situats al marge del cànon, pertanyen a un gènere avui considerat subsidiari. A «Carles Riba i el literalisme de traç fi: una anàlisi basada en la traducció d'*El gat negre*, d'Edgar Allan Poe» (p. 54-70), Josep Marco, partint d'una descripció acurada i contrastiva del lèxic, la fraseologia i de certes estructures gramaticals del conte original de Poe i de les versions que més tard en feren Baudelaire i Riba, hi confirma la tesi ja coneguda: que les traduccions ribianes tendeixen a ser literals (una idea de la traducció que remunta a les bases teòriques subjectes a l'idealisme alemany), per bé que algunes solucions deixin aflorar recursos i girs genuïns del català. Pilar Estelrich, per la seva banda, s'ocupa d'Ernest Martínez Ferrando com a traductor d'Stefan Zweig a «Ernest Martínez Ferrando, traductor de Stefan Zweig. Una aportació a *Vint-i-quatre hores de la vida d'una dona*». Es tracta d'un assaig dividit en dues parts: la primera és una descripció sumària dels dos traductors-escriptors, Ernest Martínez i Stefan Zweig, mentre que la segona, que té forma d'apèndix, ofereix una mostra de l'aplicació més o menys subsidiària de la metodologia d'anàlisi i comparació de traduccions segons el model proposat per K. M. Van Leuven-Zwart, amb l'objectiu d'obtenir una llista de divergències fruit de col·lacionar fragments de la traducció de la novel·la amb el text original, que després, però ni analitza ni comenta.

De la prosa d'aventures se n'ocupen Pere Gifra Adroher i Ramon Pinyol, respectivament. Pel que fa al primer, i sota les directius de la teoria dels polisistemes d'Even-Zohar, Pere Gifra Adroher («*La cabina de Tom*: un clàssic nord-americà a "La Novel·la Infantil Catalana"», p. 71-81) examina a recer d'un estudi formal, pragmàtic i estilístic la primera traducció al català d'*Uncle Tom's Cabin* (1852), la coneguda novel·la de Harriet Beecher Stowe, que es publicà el 1924 amb dibuixos de Junceda a la col·lecció «La Novel·la Infantil Catalana» de la Llibreria Vària. Sobre aquest coixí de dades, conclou que la versió infantil és feta sota el guiatge dels models de l'ideari noucentista tant en el terreny lingüístic, des d'on sobresurt la voluntat de crear una prosa infantil de qualitat, com en l'ideològic, tenint de valors burgesos i cristians. Ramon Pinyol i Torrent, en canvi, a «*El gènere d'aventures traduït al català: de Jules Verne a H. G. Wells*» fa una radiografia general de la difusió d'aquell que potser fou el gènere de més èxit en les societats occidentals d'entreguerres per centrar-se en acabat en l'estudi primer d'alguns dels factors que ajuden a entendre per què coetàniament no hi havia plataformes de difusió específiques del gènere d'aventures en català (com editorials o col·leccions, que sí existien en canvi a Barcelona en llengua castellana); i després, en la identificació tant de les col·leccions generalistes i de literatura infantil o juvenil on se'n publicaren alguns títols, com dels autors i obres que s'hi traduïen, bona part d'elles a cura d'escriptors de relleu com Carner, Riba o Manent.

Amparo Hurtado pren el sentit tot just invers al seguit fins ara: és a dir, de la traducció de textos catalans, en aquest cas, al castellà. A «Àngel Guerra i Rafael Marquina traductors al castellà de *Dames rurals* i *Omrívoles* de Caterina Albert, "Víctor Català"», darrere d'un breu retrat intel·lectual dels dos traductors, hi analitza ambdós textos triats: del de Guerra en judica que segueix un mètode més aviat lliure, i és ple d'omissions i falsos sentits; del de Marquina, en canvi, que tendeix a ser literal i és, per això i pel domini dels recursos expressius, de millor qualitat.

El teatre hi és representat amb dues comunicacions basades en la recepció a Catalunya de dos dramaturgs francesos que es trobaven a l'avantguarda de la renovació de la tradició francesa de Boulebard: Charles Vildrac i Henri-René Lenormand. Miquel M. Gibert tracta d'aquest primer. A «Charles Vildrac a Catalunya: aspectes de la recepció d'un autor intersticial» (p. 131-141) estudia, a partir

del resseguiment sistemàtic de la premsa periòdica barcelonina, l'impacte que causà l'arribada als escenaris de la capital catalana de tres peces de Vildrac: *El paquebot Tenacity* (estrenada el 1922), que fou la més aplaudida, *Miquel Auclair* i *El pelegrí* (estrenades el 1925). Gibert arriba a la conclusió que tot i l'entusiasme amb què es va rebre la primera obra, la representació posterior de les dues féu evident als crítics les mancances estructurals del teatre de Vildrac; un teatre poètic i simbòlic, sense acció dramàtica ni efectivitat argumental, que era ineficient sobre l'escenari, i per tant l'invalidava com a possible model a partir del qual renovar l'escena catalana. De Henri-René Lenormand se n'ocupa Enric Gallén. «H. R. Lenormand en el teatre català d'entreguerres» (p. 125-161) és un resseguiment i anàlisi molt acurada de la recepció d'aquest dramaturg francès (conegut sobretot per adaptar al teatre les teories psicoanalítiques de Freud) a l'escena catalana de preguerra. A raó de l'estudi de l'extens material documental, Gallén puntualitza que de les obres que s'hi van representar, només la primera, *Els fracassats* (estrenada el 1928), fou ben acollida per la intel·lectualitat i per la crítica catalanes, mentre que la resta, *L'agulla roja* (estrenada el 1929), *La innocent* i *Àsia* (estrenades ambdues el 1936) foren rebudes amb certa acritud per part de premsa i públic.

Posen punt i final al volum dues comunicacions més, una de Montserrat Barcardí («Antoni Balbuena i Tosell, traductor en guerra», p. 169-177), on fa un inventari molt complet de les traduccions d'Antoni Balbuena i un assaig succint de retrat intel·lectual servint-se de les dades que extreu d'un llibre de records (*Records d'un barceloní octogenari*, Biblioteca de Catalunya) i d'un dietari (*Dietari*, Biblioteca de Catalunya) encara inèdits; i una altra de Sílvia Coll-Vinent intitulada «Entre la vida i els llibres. Valery Larbaud, amic i model de Joan Estelrich» (p. 181-192), on ressegueix Larbaud en el paper d'introductor de la literatura estrangera a França per analitzar tot seguit per què Estelrich hi va recórrer alhora de cercar un referent que l'ajudés a posar unes bases per al gènere de divulgació literària a *Del libro y su emoción* (1936), que inspirà en l'assaig «Ce vice impuni, la lecture» (1924).

Gèneres i formes en la literatura catalana d'entreguerres, un títol, val a dir-ho, desorientador, no és, ni tampoc vol ser-ho, una obra ambiciosa en el sentit que no basteix un mapa general de la traducció ni de la recepció del període comprès entre 1918 i 1939, sinó que més aviat posa a l'abast del lector una sèrie de materials breus d'origen i d'interès ben diversos per anar omplint mica en mica la gran llacuna que encara hi ha en aquests camps d'estudi de la literatura catalana del segle xx.